

GIRONA MEDIEVAL: MURALLES I PONTS

La fesomia de la Girona baix-medieval no era molt diferent de l'actual Centre Històric llevat dels ravals del Mercadal i de Sant Pere de Galligans els quals s'han transformat, especialment el primer, d'ençà la demolició de les muralles l'any 1934. Santiago Sobrequés la descriu amb ràpides pinzellades sobre la base documental d'un cens d'abril del 1465.¹ L'historiador gironí alludeix també a les activitats artesanies, comercials i administratives que es desenvolupaven aleshores a la ciutat, i a la seva qualificació i situació en els diferents barris; mentre a Pedret hi abundaven els pedrers que explotaven les pedreres de la muntanya de Montjuïc en règim d'arrendament, el districte de la *Plaça de les Cols* —actual zona de la Rambla— i l'Argenteria constituïen el centre de la vida mercantil on platers i pintors posseïen els obradors i tallers.

Recentment l'obra de Jaume Marquès *Girona Vella*² ens condueix d'una manera quasi definitiva cap a la reconstrucció del semblant de la Girona Medieval. Resta encara força per a precisar i descobrir, però, els fonaments són sòlids i cal només aixecar els alçats poc a poc, mitjançant la investigació pacient dels fons documentals, molts dels quals romanen inexplorats.

Fins els darrers dos segles, el Centre Històric havia conservat quasi enterament el recinte emmurallat medieval, aixecat gairebé tot durant el segle XIV. Considerant la situació de la ciutat com un nucli estratègic de primer ordre per a la defensa del Principat, i tenint en compte que tant les restes de les muralles romanes com els recintes fortificats posteriors oferien una minsa solidesa des del setge que Felip l'Ardit dugué a terme l'any 1285, el rei Pere el

¹ S. SOBREQUÈS I VIDAL, *Censo y profesión de los habitantes de Gerona en 1462*, ANALES DEL I. E. G., VI, Girona, 1951, pàgs. 193-246. Aquest article ha estat traduït al català i publicat junt amb altres treballs de l'autor baix el títol *Societat i estructura política de la Girona Medieval*, Barcelona, 1975, pàgs. 16-74.

² J. MARQUÈS I CASANOVAS, *Girona Vella*, 2 vols., Girona, 1979.

Cerimoniós va ordenar l'ampliació de les fortificacions a la banda dels ravals de Sant Pere, Sant Feliu i del Mercadal, així com també la construcció del pany de muralla al costat de la muntanya i la consolidació de les existents que tancaven la *Força Vella*. La primera notícia sobre les disposicions que el monarca decretà per a l'edificació de les noves muralles, data de l'any 1362. Hom ordenà aleshores la protecció de l'ex-collegiata de Sant Feliu, el reforçament del portal de la *Font de les Ballesteries* i la construcció d'una muralla prop la *Torre del Call*.³

Més endavant, l'any 1378 el rei manà la pressa als Jurats de Girona perquè disposessin l'acabament de la muralla al burg de Sant Pere de Galligans, la qual abastava des de la fortificació de la capçalera de l'església del convent i dels edificis situats cap al Nord, on encara persisteix, fins la zona Oest, ran de l'actual traçat del ferrocarril. Des de l'exterior hom podia accedir a aquest raval mitjançant dues portes: A la banda Nord pel *Portal de Santa Maria*, nomenat també *Portal de Pedret* i, més endavant, Portal de França, el qual desaparegué a començaments del segle actual; per l'Est, des de la vall de Sant Daniel, hom entrava a la ciutat pel *Portal de Sant Pere*, ran dels absis del temple. Aquest darrer portal ha estat enderrocat recentment.

Pel que fa al Mercadal, extens i important barri que s'havia desenvolupat extramurs de la ciutat, l'any 1368 hom disposà l'aixecament d'una nova muralla que per la seva llargària i per la manca de recursos econòmics es paralizzà nombroses vegades. Tot i que el propi rei intervingué sovint, l'obra no arribà a completar-se fins la darrereria del segle XIV i començaments del següent.⁴ L'emplaçament d'aquest pany de muralla així com la situació de les portes resta, ara com ara, difícil d'esbrinar. Cal imaginar-se que a l'extrem occidental de cada un dels ponts o palanques que comunicaven el Mercadal amb la ciutat hi havia una porta. D'aquesta manera comptem set accessos que correspondrien als llocs dels actuals ponts, afegint-hi el *Pont dels Perolers*, a l'extrem Nord, i les palanques, una entre els portals de *Bonaventura* i *Malaventura*, i l'altra, da-

³ J. M.ª MADURELL I MARIMON, *Las obras de las murallas de Gerona (1362-1685)*. ANALES DEL I. E. G., XVII, Girona, 1964-1965, pàgs. 331-332.

⁴ E. GRAHIT, *Las murallas de Gerona*, "Revista de Gerona", XIII, Girona, 1889, pàg. 150.

vant el *Portal de l'Angel*, altrament dit *Portal de l'Areny* i *Portal de Sant Antoni*, a l'extrem Sud.

Per aquest portal hom accedia al carrer *Albadivers*, nomenat d'ençà el 1574 *Pes de la Palla* i actualment Rambla Verdaguer.⁵ Era la primitiva entrada Sud-occidental de Girona, oberta l'any 1438 potser per a facilitar el pas del bestiar, puix al costat s'hi trobava la *Plaça del Bestiar*, on fins fa ben pocs anys hi tenia lloc el mercat dels animals. D'acord amb el text del document que transcrivim a l'apèndix, l'arquitecte *Berenguer Cervià*, llavors mestre major de la Seu, s'ocupà de la realització i decoració del *Portal de l'Angel*, el qual havia de tenir les mateixes mides que el *Portal de Bonaventura*, situat prop la *Plaça de les Albergueries*, també dita *Plaça de la Vila*.⁶ Damunt la clau de l'arc, al costat interior, Berenguer Cervià esculpí un bust de Sant Antoni sota un tabernacle. És per això que, com s'ha dit, aquest portal es coneixia també amb el nom de *Portal de Sant Antoni*.

Paral·lelament s'anaven fent importants obres de fortificació a la banda de la muntanya, prop el convent de Sant Domènec i al llarg de l'antic *Carrer de la Muralla* fins al carrer del Carme. Actualment el Carrer de la Muralla arriba fins els Passeig del General Peralta puix la resta de l'antic *Camí fora Muralla* té avui el nom de carrer de Caputxins. D'ençà l'any 1370 l'arquitecte *Pere Sacoma* dirigí la construcció de la muralla Est,⁷ on l'element més destacable és la Torre de Sant Domènec, de planta circular projectada l'any 1376 i acabada a l'entorn del 1380.⁸ Malauradament el pany de muralla des de la torra fins el Portal del General Peralta fou enderrocat el 1814 per ordre del govern napoleònic i la subsegüent restauració molt precària, no permet de fer una anàlisi fidel del parament me-

⁵ J. MARQUÈS I CASANOVAS, ob. cit., 2, pàg. 12.

⁶ A.H.G. Nicolau Frugell. Notaria 5, Signatura 467. El mal estat del document que incloum a l'apèndix determina les nombroses llacunes en la transcripció del text.

⁷ A.H.G., Pere Pont. Notaria 1, Signatures 179 i 188. Juntament amb el pedrer de Castelló d'Empúries, Pere Taló, l'arquitecte gironí cobrà 50 florins de l'obrer de la Seu per la realització d'un tros de muralla prop la zona d'Alemanys. En l'obra hi participà també Llorens Taló, pedrer de Girona, el qual fou alliberat de la presó per Pere Sacoma. L'any 1370 aquest pagà una fiança alhora que el susdit Llorens Taló es comprometia a treballar gratuïtament fins complir la quantitat de 50 lliures.

⁸ A.H.G., Pere Pont, Notaria 1, Signatures 202, 203, 204, 207, 212 i 213; Francesc Cantallops, Notaria 4. Signatura 48. Són molt nombroses les notícies referents a la construcció de la *Torra i mur nou sobre el convent de Sant Domènec*. Les despeses foren costejades pels jurats i pel Capítol de la Seu. L'any 1380 aquest concedí 10.000 sous per l'acabament de la torra.

dieval. La muralla seguia en direcció al riu a través de la pendent de Les Pedreres fins el *Portal del Carme*, des d'on continuava ran del riu per a retrobar la torre del *Pont de Sant Francesc* i el recinte del Mercadal.

Des de la presència romana a Girona, els rius que la travessen han estat notícia de manera freqüent. Les vies de comunicació i la pròpia ciutat han sofert les conseqüències, a cops calamitoses, de les inundacions periòdiques que, en especial, el Ter i l'Onyar han provocat en temps de pluges fortes.⁹ Per la seva banda, els rius Galligans i Güell han ocasionat també destrosses considerables, com deixen entreveure-ho les fonts documentals.¹⁰ Les recerques sobre aquest tema abasten fins els voltants de l'any 1300.¹¹ Els aiguats més importants ocorreguts durant el segle XIV foren els del 1367 i del 1380.¹² Anteriorment, l'any 1311 l'Onyar s'havia endut el pont de *Framenors*, l'únic pont de pedra que comunicava la ciutat amb el burg del Mercadal, situat prop el convent de *Sant Francesc*.¹³ Aquest

⁹ A.H.G., Berenguer Ferrer Sassala. Notaria 4, Signatura 130. L'any 1434 hom portava a cap a les ribes del Ter importants i costoses obres per tal de defensar la ciutat i les hortes de futurs aiguats. Aquesta vegada les despeses es repartiren també entre el Capítol de la Seu en una tercera part i els jurats de la ciutat en les dues restants. D'entre la bibliografia que s'ocupa d'aquest tema vegi's: J. DE CHÍA, *Inundaciones de Gerona*, Girona, 1861; J. BOTET I SISÓ, *Provincia de Gerona*, a "Geografia General de Catalunya, Barcelona, sd.; J. PLA I CARGOL, *Gerona Popular*, Girona 1949; M.ª MERCÈ COSTA I PARETAS, *Els antics ponts de Girona*, a ANALES DEL I. E. G., XXI, Girona, 1974-1975. Aquest darrer treball recull noves dades extretes de l'Arxiu de la Corona d'Aragó sobre les obres de reparació dels ponts de la Girona baix-medieval, malmenats per les avingudes del Ter i de l'Onyar. D'altra banda, té un notable interès pel que fa al recinte emmurallat, els ravals de Sant Pere i del Mercadal i a les disposicions referents a diversos tipus de peatge.

¹⁰ A.H.G., Guillem Llobet, Notaria 1, Signatura 18. L'any 1357 els jurats de Girona programaren de refer els camins de Santa Eugènia i d'altres vies convergents de la banda del pla, els quals es trobaven impracticables per causa del desbordament del Güell i del Ter. En aquest mateix sentit, el Galligans n'era protagonista assidu d'acord amb les riades que esmenta J. MARQUÈS I CASANOVAS, ob. cit., 2, pàgs. 24-25.

¹¹ M.ª MERCÈ COSTA I PARETAS, ob. cit., pàg. 131.

¹² J. PLA I CARGOL, ob. cit., pàg. 305; J. MARQUÈS I CASANOVAS, ob. cit., 1, pàgs. 52-53.

¹³ *Ibidem*, pàg. 119. En donen també notícia E. C. GIRBAL, *Guia-Cicerone de la Immortal Gerona*, Girona, 1886, pàg. 29; J. DE CHÍA, op. cit., pàg. 430. I en reprodueixen vells gravats N. BLANCH E ILLA, *Gerona Histórico-Monumental*, Girona, 1862, pàgs. 286-187; J. BOTET I SISÓ, op. cit., pàg. 191, i J. PLA I CARGOL, op. cit., pàgs. 10 i 143. Aquest darrer autor a *Gerona Històrica*, Girona, 1962, pàg. 311, conta que Botet i Sisó es lamentà que hom enderroqués el pont de *Sant Francesc* per ser substituït per l'actual d'Isabel II, alhora que demanà inútilment que aquest últim es construís al costa del primer, riu amunt.

pont posseïa una torre de defensa aixecada a la darrereria del segle XIV. Es troba citada juntament amb la torre de *Santa Maria*, a la banda de Pedret, d'ençà l'any 1374 amb motiu de la construcció de les muralles en aquell sector.¹⁴ L'any 1390 la torre del pont de *Sant Francesc* no era acabada. El pedrer de Girona *Guillem Mieres* fou comissionat pels jurats de la ciutat per tal de valorar la casa de Pere Tort, situada sobre el riu Galligans, la qual havia de ser enderrocada i utilitzada la pedra per a edificar la muralla de Galligans i per a bastir la torre de l'esmentat pont.¹⁵

La resta dels passatges sobre l'Onyar eren palanques de fusta, l'emplaçament de les quals en alguns casos se'ns fa difícil de precisar, unes vegades perquè els documents no són prou explícits, altres vegades perquè el nom que hom dóna als ponts canvia sovint al llarg de l'Edat Mitjana i, finalment, perquè hom suposa que n'hi hagué més que en l'actualitat.

A més del susdit pont de *Sant Francesc* o de *Framenors*, antecessor de l'actual pont de Pedra, hi ha referències del de la *Pescateria*, nomenat per Botet i Sisó de les *Palanques Vermelles*,¹⁶ el qual enllaçava la *Plaça de les Cols* amb el burg del Mercadal. Aquesta palanca era situada on vui hi ha el pont de ferro construït l'any 1877 per la companyia Eiffel. Recentment l'Ajuntament ha disposat la col·locació d'una placa que conté el text següent: «*Pont de les Pescateries Velles. Aquest pont va ser construït l'any 1877 per la casa de G. Eiffel de París. Fou instal·lat en aquest indret on abans hi havia les Palanques Vermelles. La seva construcció costà a la ciutat 22.500 Pessetes*».

Un tercer pont comunicava també els indrets suara esmentats amb la *Placeta del Mercadal*, on avui els carrers Obra i Perill aboquen al de Santa Clara. No posseïm, però, notícies prou explícites d'aquesta palanca que coincidiria en línia recta amb l'actual carrer d'Abeuradors, alshores accessible pel portal de *Bonaventura*.

Una altra font dóna notícia del pont dit d'en *Cardonet*, situat probablement entre el *Portal d'en Pelegrí*, al peu de la Pujada de

¹⁴ A.H.G., Guillem de Dons, Notaria 10, Signatura 23. Contribuïren també a la construcció de les muralles els pobles veïns com, per exemple, Sant Andreu Salou. En compensació els seus habitants tenien dret a refugiar-se dins els murs de la ciutat en temps de guerra.

¹⁵ A.H.G., Guillem de Dons, Notaria 10, Signatura 35.

¹⁶ J. BOTET I SISÓ, op. cit., pàg. 190.

Sant Feliu i l'*Horta de Figueroles*, és a dir, la zona Nord del raval del Mercadal.¹⁷ Costa Paretas pensa que aquest quart pont pugui ésser l'antecessor de l'actual de Sant Agustí.¹⁸ Tot i que, en la font citada, el pont apareix a la banda del Mercadal, perfectament explicable puix l'*Horta de Figueroles* era considerada aleshores com a part integrant d'aquest barri,ensem, no obstant, que el *Portal d'en Pelegrí* es trobava al lloc nomenat popularment la Creu Blanca, ran la Pujada de Sant Feliu, i no al cap de l'Argenteria.

Hom dubtava també l'emplaçament d'un cinquè pont, nomenat de *Na Clara* o *dels Perolers*. Botet i Sisó el situa sobre l'Onyar, sense fixar-ne un lloc concret, mentre Costa Paretas apunta la possibilitat que es trobés sobre el Galligans.¹⁹ En un document hom cita la ubicació d'una casa «*prop lo pont apelat de Na Clara e afronta lo dit alberch a sol ixent en un alberch de la muller den G(uillem) Fortia sa enrera peroler, a mig die en l'alberch den P(ere) Balestet e a sol ponent en lo camí publich e a cerç en l'alberch den Bonanat Cerir...*».²⁰ L'única referència per a situar aquest pont en algun indret del *Carrer dels Perolers* és l'existència d'una casa del peroler Guillem Fortià, informació que d'altra banda resulta insuficient quant a la situació del pont. No obstant, una nova font ens permet d'esbargir la incògnita i emplaçar-lo entre el *Carrer de Perolers*, probablement enfront de les velles escales de la Pujada de Sant Feliu, i l'*Horta de Figueroles*, ran el modern Paseo de Canalejas: Després d'una missa solemne a la Seu, el 19 de febrer de l'any 1427 es celebrà una processó dins els actes que hom organitzà per tal de sol·licitar l'ajut diví davant les vibracions continuades de la ciutat per causa d'uns més que preocupants terratrèmols. L'itinerari que seguí la processó ens il·lustra cabalment sobre la qüestió que tractem. Diu així: «*...pertint de la dita seu entrera en la esgleya de Sent Feliu e exira de la dita esgleya devellant per la scala en la plaça de Sent Feliu, vinent dret camí per lo pont dels perolers e per les ballesteries tro al canto den Pellicer e passant per lo carrer de la galea tro al portal del pont dels framenors e passant lo dit pont dreta via tro a la font maior axira per lo portal del areny e entrera*

¹⁷ A.H.G., Miquel Pere, Notaria 1, Signatura 360. L'any 1414 hom parla d'una casa «*en lo Mercadal de Gerona al cap del pont apelat den Cardonet*».

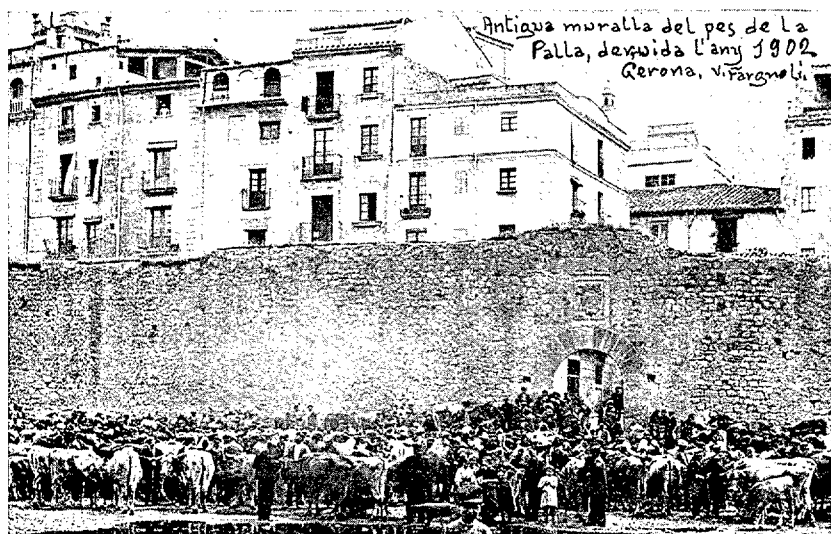
¹⁸ M.ª MERCÈ COSTA I PARETAS, op. cit., pàgs. 138-139.

¹⁹ *Ibidem*, pàgs. 139-140.

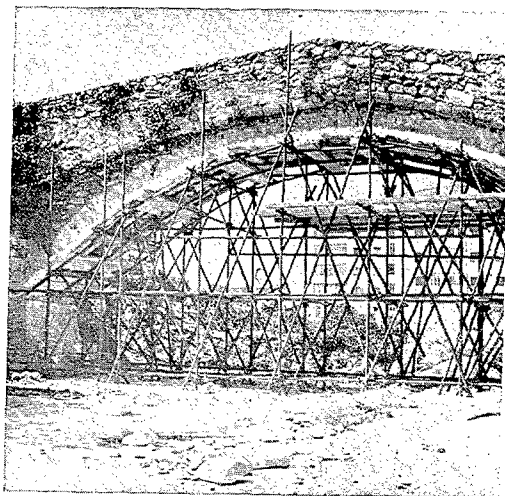
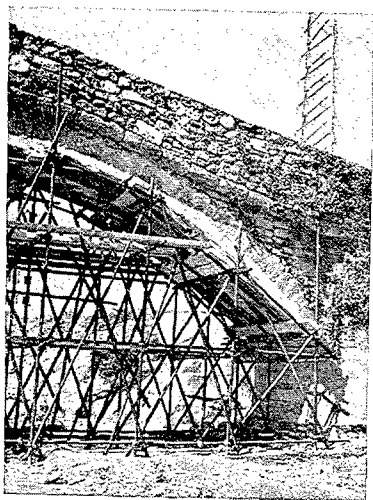
²⁰ A.H.G., Miquel Pere, Notaria 1, Signatura 229.

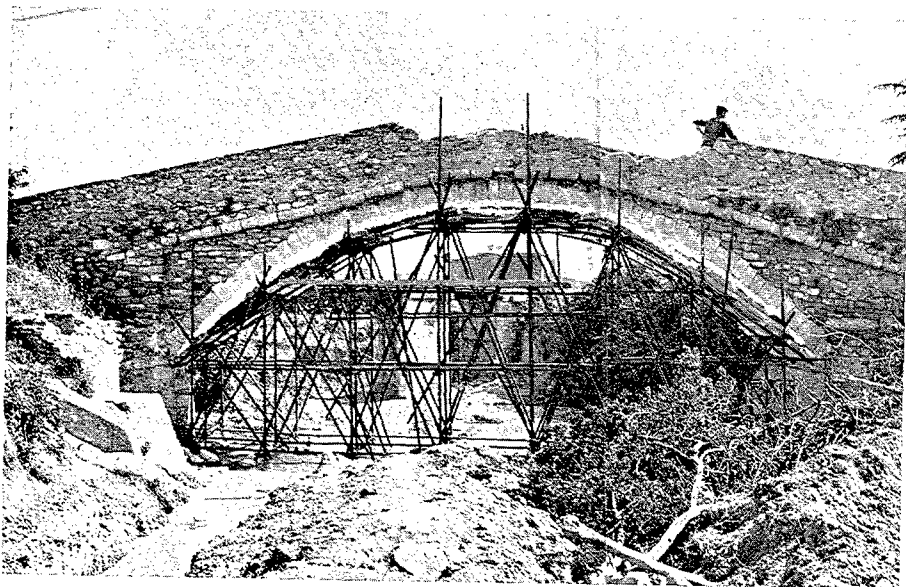
Girona. — Sant Pere de Galligans. Muralla i portal de Sant Pere.

Girona. — Portal de l'Àngel (enderrocat l'any 1902).

Girona. — Pont del Diable. 1357.

Girona. — Pont del Diable. 1357.

*per lo portal den banyoles e passant devant lalberch den Jacme Vila dret camí vendra per la plaça de les albergaries vinent fins al portal del Call e per lo call tornara puia en la dita seu».²¹ Resta clar, doncs, que el pont dels *Perolers* es trobava entre la Plaça de Sant Feliu i el començament del carrer de les Ballesteries. D'altra banda, el document dóna notícia de l'existència al burg del Mercadal, en el sector de *Canaders*, d'una font important nomenada *Font Major*.²² així com també de la presència d'un altre pont en aquell indret, puix la processó esmentada havia de tornar a travessar el riu després de passar pel pont de *Framenors*, per a entrar novament dins la ciutat pel portal d'en *Banyoles*, nom amb el que alludeix àdhuc el *Portal de l'Àngel*.*

Els camins que portaven a Girona des de Salt i Santa Eugènia travessaven el Güell per diversos llocs, el principal dels quals era situat probablement on fa poc temps hi havia el pont gòtic nomenat del *Diable*.²³ La seva construcció data de l'any 1357, després que un aiguat s'emportés un pont anterior. Els jurats emprengueren llavors l'arranjament dels camins de Santa Eugènia i d'altres vies veïnes del pla de Girona i contractaren amb el mestre d'obres de Montfullà *Guillem de Granollers* un pont sobre la riera Güell, que identifiquem amb el susdit del *Diable*. Al mateix temps i per tal de poder afrontar les despeses, els jurats acordaren cobrar el dret de barra o de pas a tots els vianants que amb animals utilitzessin els camins d'aquella zona. Botet i Sisó escrivia a començaments de segle que «sobre lo riu Güell hi ha tres ponts: un d'estret, molt fet malbé, en l'antich camí de Santa Eugènia; altre, de pedra, en la nova carretera de Gerona a Les Planes, que uneix lo camí de ronda de la Devesa; y, lo tercer, de ferre, que conduheix de la ciutat al passeig de la Devesa, sortint per carrer del Nort i pel derruït portal de Figuerola».²⁴ El primer pont citat per Botet és, sens dubte, el que data de l'època medieval i que ben segur fou adobat moltes vegades, tantes com els aiguats i el pas del temps el malmenàren

²¹ A.H.G., Miquel Pere, Notaria 1, Signatura 401.

²² A.H.G., Miquel Pere, Notaria 1, Signatura 410. Un altre document del 1431 dóna notícia d'una casa prop "*fontem maiorem dicti Mercatalli... afrontatur ab oriente in vico publico inde transeunte et ab occidente in viridario den Avellaneda partim et partim in hospico de na Logaya*".

²³ A.H.G., Guillem Llobet, Notaria 1, Signatura 18.

²⁴ J. BOTET I SISÓ, op. cit., pàgs. 190-191.

L'any 1977 fou absurdament desmuntat amb l'intenció de traslladar-lo a un altre emplaçament. Avui, les diverses peces es troben amatzemades en algún indret tot esperant endebades el nou destí.

PERE FREIXES I CAMPS

Institut d'Estudis Gironins
Collegi Universitari de Girona.

APÈNDIX

I

Contracte amb Berenguer Cervià, mestre major de la Seu, per a la construcció del «Portal de l'Àngel» a la muralla Sud-occidental de Girona.

Girona, 20 d'Agost del 1438.

En nom de nostre senyor deu ihesus xrist e de la gloriosa verge madona sancta maria e del glorios sant mossenyer sent Anthoni sots invocació (...) qual lo *portal* fasador e dejus mencionat sa construex en lo *mur* construït *devant la areny e plassa de bestiar* de la present ciutat ja principiati de foredar. Capitolls fets e fermats per fer e construir lo dit portal entre los promens dejus scrits del reynat a unt lo dit portal es ja principiati de foredar de una part e lo senyer *Berenguer Cervia mestre de la obra de la Seu de Gerona* daltre part en la forma saguent.

Primerament es concordat entre los dits promens e lo dit mestre que lo dit mestre haia e sia tangut a ses propies messions e despeses affer o fer fer lo dit portal so es haver compliment de pedres necessaries a la fas, costats e reravolta e altres parts necessaries del dit portal e aquelles picar e posar e paredar en lo dit mur entro que lo dit portal haia son compliment e perfecció axicom altres portals merexen requesen e que haia haver tots apartrets necessaris affer e peradar lo dit portal axicom (...) a ses propies messions e despeses pero es entes que lo dit mestre no sia tengut de fer montada (...) al dit portal. E que los dits promens haien a dar e apagar simplament e de pla al dit mestre per (...) del dit portal tan solament quaranta (...) aquesta manera so es XXI lliures del dit preu daqui a sent p. e sent faliu. E les restants XXX (...) lliures quant lo dit portal haura perfecció so es de les (...) lo qual portal haia dampna e dalt segons (...) *daquell portal de la plassa de vila* ab (...) pedre e ab speroneres e que los costats o peus drets

de la reravolta sian stassans o amples affi que les portes si puxan seplujar e que los peus drets de la fas sie de la (...) del dit *portal de la plasa de la vila* e (...) parament o cara com lo dit portal (...).

(...) empero que lo dit mestre haia e sia tangut de fer a la clau de la fas del dit portal *una ymage* qui isia a mig cos de la dita clau del dit glorios sant mossenyer *sent anthoni* ab alguna represa de (...) e ab algun poch de tabernacla dessus a conexensa del dit mestre ab pedre sparça sobre la clau.

Item que lo dit mestre aximatex haia alexar dintre lo mur sobre e en lo mig de la reravolta del dit portal en la cara del mur alguna lexa poqueta a manera de finestreta quodrada dun palm de can vers lo mur e dos dampla e dalt per ses mesures o en altra manera reconeguda del dit mestre.

Item que los dits promens sa obliguen apagar (...) en los termens demont dits sots pena delters apres (...) dies obligant sa quescun per lo tot tots lurs bens presents e esdevenidors e remetèn a lur for propi e sotmetèn se a for de totes cortis (...) e ho juren pero que la comissio de les penes per quescuna de les dites parts o alguna daquelles comesa sa puxa relaxar a lur beniplaci.

Item que lo dit mestre sa obliga aximatex (...) pena X lliures (...) e de voluntat la qual en cas quec complis pes gonyadora la meytat a la cort e laltra meytat a la (...) portal que daqui a la dita festa de sent p. sent faliu ell dit mestre haura posats e paradats los peu drets e costats del dit portal e mesos los golfos ab tot apertret necessari a la dita obra a ses propries despeses fins a posar lo anell del dit portal e la (...) pero que lo dit mestre haia facilitat (...) o pedres qui aquí son necessaries (...) sens contradicció dels dits promens. E que daqui a XV (...) lo dit mestre haia e sia tangut de haver dat bon compliment (...) perfetament lo dit portal sots la dita pena (...) de ferho que per totes coses (...) lo dit mestre tots sos bens largament e ho jura. Es entes empero que los dits promens haian tansolament a dar al dit mestre altres despeses los golfos necessaris a encastar per lo dit portal.

Item es concordat entre les dites parts que en cars que per (...) impediment o en altre manera cessava de fer lo dit portal dins lo temps per les dites parts concordat que en aquella (...) que lo dit mestre hauria obrat o picat li fos paguat (...) prorata del preu del dit portall deduits los treballs que deduir (...) simplament e dopla

Die sabbati XIII mensis juni anno a nativitate domini MCCCCXXXVIII dominus berengarius serviani magister, bernardus gilaberti sabaterius, johannins costa, et anthonius bruguera capellanus Gerunde laudarunt et jurarunt dicta capitula et omnia in se contenta sub precis obligacionibus et aliis supra mencionatis larguomodo presentibus testibus anthonio puig fusterio petro gilaberti superiore gerunde et petro colomarii ferrario Gerunde.

A. H. G. Nicolau Frugell, Notaria 5, Signatura, 467.

II

Guillem Mieres, mestre d'obres i Berenguer Sabater, fuster, comissionats pels jurats de Girona per tal de valorar la casa de Pere Tort, situada sobre el Galligans els materials de la qual, una vegada enderrocada havien de servir per a la construcció de la muralla al burg de Sant Pere i per a bastir la torre del pont de Framenors.

Girona, 1390.

Noverint universi etc. die lune que fuit terciadecima dies mensis decembris anno a nativitate domini millesimo trecentesimo octuagesimo nono comparverunt berengarius sabaterii fusterius et *guillelmus mieres petrarius Gerunde* quibus ut retulerunt fuit verbotenus facta commissio de subscriptis per venerabiles juratos anni presentis et etiam per venerabiles franciscum de sancto celedonio et bernardum ferrarii cives Gerunde operarios civitatis Gerunde. Et prestito primitus per eosdem juramento supra sancta quatuor dei evangelia manibus eorum corporaliter tacta retulerunt quod vigore predictae eorum commissiois excesserunt die XXIX mensis octobris anno predicto personaliter ad *hospicia* que erant *supra rivum de Gallicantum* Gerunde et signanter ad hospicium quod fuit petri tort blanquerii Gerunde et ibidem recognoverunt et canarunt et canando invenerunt quod quidam paries qui est supra rivum predictum de Gallicantum e missus fuit ex ipso hospicio in opere menium continet in sexaginta sex canas cayrades e tres palmos inter fundamenta et parietes et ipsum parietem extimarunt valere x solidos barchinonensis de terno pro qualibet cana cayrada inter lapides portaliu et lapides brotades et canterias in eodem pariete existentes.

Item ulterius extimantur duos archus qui sunt in ipso hospicio in altero quorum sunt sexaginta sex filades et in altero sexaginta quatuor filades inter solives et per modolls e qui fuerunt misi in ipso muro ipsos valere inter ambos quatuordecim libras barchinone de terno.

De qua relatione tamen dicti berengarius sabaterii et guillelmus mieres quam dictus petrus tort requisiverunt fieri et eis ac quibus pertineat tradi publicum et publica instrumentum et instrumenta unum et plura si et tocies quociens pecierint et habere voluerint per me notarium infrascriptum presentibus testibus jacobo fexas oriundo parroque de saltu et francisco mathei sartore Gerunde. Postea vero die neveris que fuit tricesima dies mensis septembris anno a nativitate domini millessimo CCC nonagesimo venerabilis franciscus de sancto celedonio senior et bernardus ferrarii cives Gerunde operarii civitatis Gerunde dixerunt et retulerunt quod ipsi fuerunt et sunt informati per venerabiles petrum sunyerii franciscum de trilea

et guillelmum bernardi beuda quod ultra dictam extimacionem factam per dictos berengarium sabaterii et guillelmum mieres debentur ex alia parte dicto petro torti ex quadam sorte *lapidum qui missi fuerunt in turri pontis fratrum minorum* dicte civitatis tresdecim libre et octo solidi dicte monete. Nec non invenerunt quod venerabilis bonanatus serir olim juratus et clavarius dicte civitatis misit in computo dicte civitati duodecim florenos auri de aragonia qui sunt et pertinent dicto petro torti pro ut in computo quod dictus bonanatus serir reddidit in posse venerabilis francisci de sancto celedonio iunioris et aliorum auditorum compotorum dicte civitatis continentur de quaquidam relatione et eorum informacione perfaci venerabiles franciscus de sancto celedonio et bernardus ferrarii requisierunt ac voluerunt fieri et tradi dicto petro torti unum et plura publicum et publica instrumentum et instrumenta si et cum peccerit et habere voluerit per me notario infrascriptum presentibus testibus.

A. H. G. Guillem de Dons. Notaria 10. Signatura, 35.

III

Contracte entre Pere Costa, conseller del Rei, els jurats de Girona i Guillem de Granollers, mestre d'obres de Montfullà, per a la construcció del Pont del Diable sobre la riera Güell.

Girona, 1357.

Noverint universi quod nos Raymundus de Cigiario, Petrus de Prato jurisperitus G. bayerii et johannes cerviani cives gerunde attendentes et scientes nos fuisse deputatos per venerabilem Petrum de costa consiliarium domini Regis et eius baiulum Cathalonie generalem et venerabiles juratos civitatis Gerunde ad abtandum et refficiendum itnera et vias de santa Eugenia et de Gerundella de plano et alias vias inde circumvicinas et etiam ad faciendum si nobis videatur et fieri faciendum in riaria de guello pontes et alia quem nobis videantur et hoc pro comuni utilitate rey publice. Et pro obviandis scandalis et aliis periculis que multoties propter inundationes aquarum et alias itinerantibus per dicta itinera sive vias et per dictam rieriam de guello transeuntibus acciderunt temporibus retroactis et accidunt etiam et acciderent et accidere possent nisi predictis provideretur. Scientes etiam et actendentes quod nos ex causis predictis et vigore potestatis nobis ut predictur per predictos venerabiles baiulum et juratos atribute in posuimus et ordinavimus certam barram quam ab itinerantibus sive transeuntibus per loca predicta cum animalibus exhigi iussimus et levari. Et hoc specialiter pro et signanter pro faciundo et construendo uno ponte la-

pideo in dicta riaria de gudello. Sicut et prout iam est signatum et terminatum. Attendentes etiam et scientes quod actum et conventum extitit inter nos ex una parte et vos Guillelmum de granullariis parrochie de montefoliano ex altera quod vos dictus Guillelmus dictum pontem in dicta riaria faciatis seu fieri faciatis que quidem conventio inter nos et vos facta extitit per captula ut sequitur in hunc modum. Convengut es e fermat entre los honrats en R. des citgiar, P. des prat savi en dret, G: bayer e johan cervian ciutedans de Gerona havens de les coses deval scrites comission e poder dels honrats en P. sacosta consayler del senyor Rey e batle seu general de Cathalunya e jurats de la ciutat de Gerona de una part e en G. de granoyles de la parroquia de montfuyan tot so que es saguex: Primerament quel dit G. de granoilers daci a la festa de tots sants primer vinent *age fet o fet fer ab acabament al camin de santa Eugenia en la riera de Guel* axi com ja es assenyalat *I pont* a pere e a calç bon sercer e ferm e sofficient a son cost e a sa massion e quels dits honrats R. de citgar(e)ells altres demont dits donen e paguen al dit G. per aquesta raho xxx lliures e oltra aquelles li aministren e li fassen aministrar tota calç aqui necessaria e L peres ligabordes e encare totes altres peres necessaries al dit pont sia que sien filades o cantons. Item que les dites xxx lliures sien tenguts de pagar los dits honrats R. des citgar e P. des prat e els altres demont dits al dit G. entre III pagues en guisa que age compliment feta per el e finida la obra del dit pont. Item quel dit G. prometa e jur sopra los sants IIII evangelis de deu que dilluns primer vinent comens a obrar e que continuament obre en lo dit pont tant e com longament entro la obra del dit pont sia finida e acabade. Item quel dit G. no res menys se obliga que si per ventura es malmena lo dit pont per colpa sua senderrocava que el a son cost e a sa mession torn e adob lo dit pont. Item quel dit G. a totes les coses demont dites atendre e complir don(i) fermances e tenguts honrat en Bernat des citgiar ciutedan de Gerona e en Toron de la parroquia de montfuyan (...).

A. H. G. Guillem Llobet. Notaria 1. Signatura, 18.